בסוד שיח

שאול שיף

קבר הרשב"י – הביקורת הגדולה

קברו של רבי שמעון בר־יוחאי במירון, הוא מקום שהמונים עולים אליו לאורך כל השנה. כמובן שבל"ג בעומר המספרים הם אחרים. בכל יום ניתן למצוא שם משפחות שלמות הבאות לעשות "חאלאקה" לבן השלוש, להתפלל לשלום יקיריהם, לומר פרקי תהלים או להתפלל שחרית, מנחה וערבית כי נמצאים בגליל, ואיך לא ישקדו את קברו של רבי שמעון בר־יוחאי ובנו רבי אלעזר, ושיבות רבות אחרות, שיקבר המבוע למנוחה. בשעות הערב, בקיץ ובחורף, תמיד תמצא את אתר ה"ציון", עם עשרות רבות של גברים ונשים.

מקום שכזה חייב להיראות אחרת מבחינת הנקיון, מבחינת השירותים הציבוריים, ה"מקווה", הכרזה בכללו של ה"ציון", הסדרי חניה, תאורה, הבירורות ועוד ה"בסטות" הקבועות והארעיות. ולא הזכרתי את הכל.

במקום ישנן קופות צדקה, כמעט בכל פינה, ויש לציין כי רבים מהבאים, תיירים ומקומיים, תורמים שם צדקה כהשלמה לדמעות ולתפילות. להערכתי מדובר בסכומים לא מבוטלים. למיטב הידיעה, הקופות הללו שייכות להקדש הספרדי השולט על האתר. יש להניח, כי הכל מתנהל כדת וכדין והדיווח על הקופות מגיע לרשם העמותות. ובכל זאת ייאמר, כי שורת ההגיון והסדר הציבורי מחייבים, כי יינתן דו"ח שנתי לציבור, מה נעשה עם הכסף, מי רשאי לרוקן את הקופות, מי מקבל משכורות מהכספים הללו וכמה והאם בכלל יש פיקוח בלתי־תלוי על הקופות הללו. חברות ציבוריות מתבקשות לדווח לעם־ישראל על כל פרט הנעשה בהן, קופה ציבורית שכזאת חייבת על אחת כמה וכמה לפרסם מאזנים ופרטים אחרים במקומות שיראו לעיני הציבור התורם. ומה שאמור לגבי מירון, תקף גם לגבי אתרים אחרים, אם הציבור תורם כסף לקופות המוצבות בהם.

באחרונה העביר המשרד לענייני דתות סכום כסף נכבד בשביל עבודות תשתית באתר הציון של הרשב"י. כפי שנמסר לי, מרדכי הלפרין, יו"ר ועד מושב מירון, הוא בין האנשים שילוו צמוד את יישום הפרוייקט הזה ושעם השלמתו המקום ייראה קצת אחרת. בתפקידו כיו"ר הועד, קיבל הלפרין החלטה לחייב באגרת חניה את כל אלה המבקשים לחנות באזור הסמוך לקבר. בראש השנה. בעקבות האגרה החדשה, נתבקש הבד"ץ של העדה החרדית להתערב כדי שיורה שהמצב יישאר כבעבר.

אין לדעת כיצד פרשת האגרה תסתיים, אבל אין ספק כלל, כי ועד מושב מירון והרב המקומי, קיבלו החלטה הגיונית, שכן הראוי היה לחשוב עליה מזמן. (יצויין, כי החניה במגרשי החניה בכניסה למירון יהיו חינם, ורק במגרשי החניה העליונים, והקרובים החדשים יחויבו בעלי הרכב בתשלום). במקום עומדים לקום שירותים ציבוריים מודרניים שיהלמו את הביקור של היום. אחזקת המקום כולו על כל מרכיביו, מחייבת תשלום משכורות לשומרים, מכיוון שההקדש המקומי, כידוע, מסר לאנשים שאין להם כל קשר עם ועד מושב מירון, חייב הועד לגבות כספים מהציבור, כדי לממן את כל השירותים שיינתנו במקום. אין ספק כלל, כי פעילות המושב לעניין ספציפי זה, תעמוד בביקורת ציבורית והספרים יהיו פתוחים לכל דורש.

מיותר לכתוב, כי אין הגיון בחיוב אגרת חניה לאותם אנשים הבאים להתפלל בקביעות במקום ויש לשקול כיצד לנהוג כלפי נהגי אוטובוסים, אם כי אין סיבה טובה שלא לחייב גם אותם.

אוניית מפלט בנמל אודסה

החשש מבאג 2000, התמקם בלבנת סלענו, בעיקר לגבי הצפוי מבחינת "באג המילניום". [illegible] האטומיים, הטילים הבין־יבשתיים, הריות שונה מבודעני ארה"ב והמערב כולו, שמא הנחשלות האיומה שם תמיט אסון על המקומיים ולא רק ר"ל.

וכאן המקום לשבח את מדינת־ישראל, ומי היא המתנבאת הספציפית – איני יודע. בנמל אודסה, באוקראינה, עגנה אוניית צ"ים ביום השבוע, כדי לאסוף במקרה של אסון או תקלה את התיירים הישראלים הרשמיים והלא רשמיים ולהעבירם לחוף מבטחים. כל העובדים הישראלים קיבלו מראש מידע על הימצאות האונייה ולשם מה היא נמצאת במקום.

היה מאד משמח לשמוע על כך.

מקריות שכזאת

העתונאי יואב יצחק ("מעריב", "גלובס") הוא עתונאי נועז ואמיץ והוא "מתמטט" לעתים במקרים שעתונאים אחרים לא היו מעזים לגשת אליהם, בגלל מרכזיות העתון או מרכזיותם האישית. וכך יצאה לאויר העולם פרשת המתנות של המיליונר היהודי־צרפתי־סורני סרוסי לנשיא המדינה עזר ויצמן. באורח מקרי ביותר, בצעד חריג, פירסם יעקב נמרודי, אביו של עופר נמרודי ב"מעריב" של שבת, סיפור מסיפורי "דאוד אל נמרוד" שהשורה האחרונה שלו היא: כולם בעצם מושחתים מה אתם רוצים מבני?

ליואב יצחק קשרים טובים עם משפחת נמרודי והיה זה הוא שהוביל את המהלך נגד הפרקליטות בעניינו של "נוני" מוזס, הבעלים של "ידיעות אחרונות", על שלא הועמד לדין.

אני משוכנע שאין קשר בין הדברים, אבל המקריות הזאת ממש מרתקת.

נכון לעכשיו, אין הציבור "קונה" את ההסברים של נשיא המדינה, מר עזר ויצמן, מה גם שהנשיא אינו נמנה על עניי ארץ־ישראל. עד לא נתקלנו במיליונר שנותן מתנות כספיות בהיקפים שכאלה. מילא גביע של זהב; מילא שעון ב־20 אלף דולר ויותר אבל כסף מזומן בסכום כזה?

ניתן לקבוע בוודאות, כי אין שום קשר בין עמדתו של עזר ויצמן בשאלת עתיד רמת־הגולן לבין החשיפה של יואב יצחק, אבל, גם בצמרת צה"ל ישנם כאלה שאינם רואים בעין־טובה את התערבותו של הנשיא בנושא הזה השנוי מאד במחלוקת. אחד מאלופי צה"ל, נתן דרור ללשונו בפורום מצומצם, בתגובה למעורבותו של הנשיא בסוגיית הגולן, וכך אמר: "עזר ויצמן דומה ללווין שסטה ממסלולו". הנוכחים, קצינים בכירים היו שותפים לאמירה זו. לפחות רובם.

סיון תש"ס ברק בבעייה?

שני ספרים יצאו באחרונה לאור בארץ ובחו"ל ובהם מרוכזים כל המקורות המנבאים, כי שנת תש"ס היא שנת הגאולה. אחכה לו בכל יום שיבוא ובינתיים חלפו עברו ארבעה חודשים ואנו עדיין בציפייה לגאולה.

ואני נוהג מפעם לפעם לצטט אמירות של מקובלים ואחרים לגבי אירועים צפויים, כדי שהדברים יהיו במעקב. וכך, למשל, ראינו איך שכולם כשלו בעניין נתניהו חרץ כאשר אחר.

עכשיו סיפור חדש: ביוני הקרוב אהוד ברק ייקלע בעל כורחו לאירוע משמעותי ביותר, ואין הכוונה להסכם השלום עם סוריה. זה יחול בסיוון תש"ס ובבוא העת נכתוב גם את שמו של המתנבא המוכר לרבים.

מחצרות אדמו"רים וחסידים

הבטחת? תקיים!

מפיהם ומכתבם של עדי ראייה ושמיעה, שבדורם זוהה עובדא, יצאו באחרונה לאור כמה כרכים המכנסים אוצר של הליכות והנהגות מרבי ישראל מאיר הכהן מראדין זצוק"ל, בעל "חפץ חיים" ו"משנה ברורה". מערכת "מאיר עיני ישראל" עשתה עבודה בלתי רגילה של איסוף חומר והעיון בו מחייה נפשות.

וכך מספר עליו הרב החסיד הישיש ר' משה ברים ז"ל, שהפליג בזיקנה למעלה ממאה שנים, מנאמני בית וארקי ואמשינוב. בהיותו אברך זכה לארח את מרן החפץ חיים זצ"ל במשך כמה ימים. היה זה בעת שעדיין לא יצא שמו ושימו של החפץ חיים בעולם היהודי. באותה תקופה נדד רבי ישראל מאיר מראדין ברחבי הערים והעיירות למכור את ספריו.

בעת שהייתי שוכן בבית חותני הגביר בעיר ראדום, והייתי סמוך על שולחנו כאחד האברכים הקרויים, "קעסט אידעמליך", ביקשתי וקיבלתי מחותני רשות לארח בביתנו אורחים בני תורה. והנה יום אחד איקלע לבית החסידים של האברכים יהודי לימאי, בלבוש פשוט ודל, כשהוא נושא עמו כמה חבילות של ספרים. והשטתי לו את ידי לשלום עליכם, ובהודיין תפסתי שזה לא סתם מוכר ספרים נודד את "מגיד מישרים", שקרא להם "[illegible]" ושהלכו ברגל ושהבנו [illegible]

והוא השיב בענוה. מעירה האריך אני ומששאלתי אם יש לו ארוח בקשה ממני, השיב, שיש לו בקשה קטנה, שתאפשר לו להשאיר את חבילות הספרים בבית החסידים, ואז הבאתי עד השעם כר־ [illegible] נו בפות, ואם הוא יסכים, אני מוכן להציע לו להיות אורחי בביתנו, ושם אתן לו מקום נוח להשאיר את חבילות הספרים כאוות נפשו. הסכים היהודי הלימאי ובא לבית חותני, שהיה בית גדול ומאיר לנגידים. כשהגשתי לפניו לאכול – סירב, בהסבירו שהוא נוהג לאכול רק פת קיבר עם קפה שחור. נתתי לו את מבוקשו, והוא התארח מספר ימים בביתנו, כשבמשך כל היום היה מסתובב בבתי הכנסת בעיר, למכור את הספרים שהביא עמו. כשהתקרב יום השבת ונחרדנו עם ההכנות לשבת־קודש, שאלתיו מה ברצונו לסעודות השבת, והוא ביקשני שאמסור לו, למי אני מוסר את העופות לשחיטה. לאחר שבירר על אודות השוחט והבטיחו ני לסעוד אצלנו בשבת־קודש. אני התפעלתי מאד מדקדוקו וקפדנותו לשמור על כל מצווה ומצווה בכל דקדוקיה. הקצנו לו חדר מיוחד לשבת שלא הודלק בו אור. מיד אחר הסעודה, נכנס וסגר אחריו את הדלת, אם כי השעה היתה עוד מוקדמת. האורח סובב בחדרו הלוך ושוב, ולאחר זמן קצר שמעתי קול לחש מחדרו. הטיתי אוזני אחר הדלת ושמעתי שהוא משנן פרקי משניות על־פה בניגון מתרונן. הוצאתי מארון הספרים שלי משניות ועיינתי. מה גדלה השתוממותי מבקיאותו וזריזותו [illegible] נתי ומשניות ששינן קולות להבנה והוא חזר על כל משנה ומשנה ושינן לעצמו את כל המפרשים. הוא קלע אל השערה ולא החטיא אף בשינוי קל. הבנתי כל הזמן להבין המשניות וסמכתי בזה. [illegible] חיים הקדוש בעולם. התברר לי שיהודי לימאי זה שהתארח אז בביתנו ומכר גם לנו את הספרים "שמירת הלשון" ו"חפץ חיים", שנדפסו בווילנא. שם היה מחבר הספרים בכבודו ובעצמו, שכל יהדות התורה היתה חרדה למוצא פיו.

כשמרן החפץ חיים ייסד את ישיבתו בראדין, הוא מיקם בתחילה את הישיבה בבית המדרש המקומי. לאחר כמה שנים כשהתרבו התלמידים והמקום נעשה צר מהכיל אותם, והחליט המהדרין על הקמת בניין לישיבתו ועשה לשם זה תעמולה בקרב הציבור, כדי לאפשר את הקמת הבניין מתרומותיהם. והנה, אחד מתושבי הכפר הסמוך לראדין, שהיה אמיד בנכסיו ידוע לאנשי המקום בכינוי "ר' משה הכפרי", שמע על קריאת החפץ חיים לתרום להקמת הישיבה, והחליט בהסכמת אשתו, שכיון שהם לא זכו להיפקד בזרעא חיא וקיימא, ינציחו את שמם על־ידי הקמת בניין הישיבה על שמם, ובכספם יממנו כל הוצאות בניין הישיבה החדש.

אמר ועשה בא ר' משה לראדין ושטח בפני החפץ חיים את הצעתו. כששמע מרן החפץ חיים את ההצעה הנדיבה השיב, להפתעתו של ר' משה, בשלילה: "אי אפשר להסכים לזה. הישיבה היא מוסד ועניין ציבורי ואין ברשותי לגזול את זכות הרבים". [illegible] על רקתו, אמר לו כי הוא מוכן אתו להתדיין בפני מרן הגאון רבי חיים עוזר גרודזנסקי. החפץ חיים הסכים לכך תיכף ומיד. כששמע הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל, השמיעו כל אחד מה"בעלי דינים" את טענותיו [illegible] עוזר שבכותל המזרחי של הישיבה ייבנה מזכרת של ר' משה ושלושת הכתלים האחרים שייכים לכלל ישראל.

כמובן שה"בעלי דינים" סברו וקיבלו את הפסק בשמחה, ואז ניגש ר' משה אל החפץ חיים וביקש ממנו את ברכת קודשו. מרן הח"ח נענה והשיב לו בזו הלשון: "כל זמן שאני חי, גם אתה ר' משה תהיה בין החיים" וכך הוה. באותה שנה שנסתלק החפץ חיים לבית עולמו גם ר' משה נפטר וזמן ושבעה ימים. השלט שעליו נחרט שמם של ר' משה ורעייתו שנדבו את כותל המזרח, היה תלוי על כותל זה בישיבה עד פלישת הנאצים ימ"ש לעיר ראדין.

★

ואת זאת סיפר החפץ חיים בעצמו:

מעשה היה שנשאלה שאלה בעניין כלאים מפני הגאון רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל, והשאלה היתה בפרט מפרטים שהיה קשה אפילו לרבי חיים לברר הלכה. בחלום הלילה בא אליו רבי חיים אחר, שהיה בחייו איש פשוט, שלא היה למדן, ולמד עם רבי חיים את הסוגיה העוסקת בשאלה הנידונה, עד שבירר לו את ההלכה על בוריה. שאל אותו רבי חיים בחלום, הלא אתה הוא אותו חיים שלא היית בקיא לגמרי, מניין לך ללמוד כל־כך יותר ממני? השיב לו החיים: "משום שבחיי היתה לי תיבה [illegible] לקת באמצע וכל מה שהרווחתי הייתי מחלק כשאת חציו נתתי בתיבה עבור לומדי־תורה וחציו עבורי. בבניין זה זכיתי ואני יושב בישיבה של מעלה ומבין את כל מה שמלמדים שם, ומן השמים שלחוני ללמד לך את ההלכה על בוריה". [illegible] בה "בית יוסף" מבספרדים בירושלים, סיפר למבוי כי היה אצל החפץ חיים ושמע כשהוא מתפלל [illegible] לת שחרית. כשהגיע לתפלה שאומרים לאחר פרשת העקידה, "רבש"ע יהיה מלפניך כמו שכבש [illegible] מקליטר וגו', פרץ מרן החפץ חיים בבכי ואמר: רבש"ע, הרי הבטחת לנו, ואיננו צריכים לזכר מיוחדות "כמו שכבש אברהם אבינו את רחמיו" אלא הבטחת הבטחה, אבא ממך תקיים אותה.